

Шквір К.С.,
студ. гр. БО-31,
Львівський техніко-економічний коледж
Національного університету «Львівська політехніка».
Науковий керівник – Борщук І.В.,
к.е.н., доцент кафедри обліку та аналізу
Національного університету «Львівська політехніка»

ПРОБЛЕМИ ОБЛІКУ КРЕДИТНИХ ОПЕРАЦІЙ КОМЕРЦІЙНИХ БАНКІВ В УКРАЇНІ

Вітчизняний банківський сектор у зв'язку з кризовими явищами в економіці протягом останніх років супроводжують численні проблеми, різні за своїм масштабом та важливістю. Банківська облікова система повинна бути адаптована до конкретних економічних умов, для того, щоб не стримувати розвиток банківського сектору. Необхідно зазначити, що за будь-яких економічних умов, основним видом діяльності комерційних банків є кредитні операції, які забезпечують найбільший дохід банку. Такі операції мають найвищий ризик і, як правило, становлять понад 80 % активів банку. Тому, саме від правильності відображення в обліку банку кредитних операцій залежить ефективно та успішне прийняття управлінських рішень щодо формування належних умов для стабільності банку, а також захисту інтересів вкладників.

Процедури обліку кредитних операцій визначаються в обліковій політиці кожного банку, при цьому обліковий процес повинен забезпечити єдину методологію синтетичного і аналітичного обліку, а також узагальнення інформації для прийняття управлінських рішень та складання звітності як внутрішнім, так і зовнішнім користувачам [1].

Так, згідно з нормами П(С)БО 10 встановлено вимоги щодо порядку формування і використання резервів під кредитні ризики для всіх кредитних операцій. Для нарахування резервів відбувається класифікація кредитного портфеля та встановлюються коефіцієнти резервування за категоріями кредитних операцій.

Проте класифікують кредитний портфель банку за інформацією, що надається позичальниками, і яка, як свідчить практика, не завжди може бути достовірною, та на основі офіційної звітності яка незавжди відображає реальний стан справ підприємства. Тому на працівників банків покладається вимога дослідження кожної кредитної операції та причин непогашення кредитів як юридичними, так і фізичними особами.

Постійні зміни положень про банківський облік у законодавстві спричиняють цілий ряд помилок в обліковій системі банків. Крім того зростає число проблемних кредитів, для яких банк вживає заходи щодо реструктуризації кредитних боргів, а це в свою чергу значно ускладнює ведення обліку основного боргу та доходів за ним, збільшує обсяги облікових робіт. Викликає також цілий ряд проблем облік кредитних операцій щодо первісного визнання кредитів за справедливою вартістю, дисконтування та обліку зменшення корисності кредитів.

Однією з проблем обліку кредитних операцій в банках є відображення кредитів за термінами надання, які в бухгалтерському обліку та, відповідно, у фінансовій звітності відображаються на рахунках короткотермінових (до одного року) або довготермінових (більше одного року) кредитів. Такий підхід свідчить про недосконалість механізмів обліку кредитних операцій, оскільки як управлінський апарат, так і потенційні клієнти банку не мають змоги реально оцінити показники його ліквідності [2]. Банки в процесі кредитування можуть надавати пролонгацію (продовження строку дії) кредиту. Відображення такої операції в обліку має ряд методологічних проблем, які впливають на подальший облік кредитного портфеля і відображення у звітності для прийняття управлінського рішення.

З початком економічної кризи в Україні питома вага пролонгованих кредитів суттєво зростає, оскільки банки відтермінують платежі все новим і новим позичальникам, які мають фінансові труднощі щодо погашення заборгованості і “не дають” гарантії погашення заборгованості в майбутньому. На сьогоднішній день біля 20% кредитів в портфелях банків є пролонгованими. Відображення даних про пролонговані кредити у балансі достовірно показало б ризики банку та стан його наявної та майбутньої ліквідності.

Найсуттєвішою проблемою обліку є те, що питома вага пролонгованих кредитів в портфелях банків суттєво зростає, а в бухгалтерському обліку такий стан активів не знаходить відображення, оскільки операції з пролонгації кредитних договорів відображаються за такими ж рахунками з обліку короткострокової або довгострокової заборгованості, що і звичайні кредити, а саме, від дати пролонгації договору до дати його погашення. Тобто в обліку пролонговані кредити відображаються як строкові, тим самим збільшений потенційний ризик неповернення кредитів прихований від користувачів, які бажають проаналізувати звітність банку і отримати інформацію про його кредитний ризик [3].

Також слід зазначити, що на сьогодні пролонговані кредити банки враховують при класифікації кредитів у групи ризику з метою розрахунку резерву під кредитні операції. За результатами класифікації кредитного портфеля визначається категорія кожної кредитної операції: “стандартна”, “під контролем”, “субстандартна”, “сумнівна” чи “безнадійна” [4]. Проте, зазначена класифікація кредитів знаходить відображення не у фінансовій, а в статистичній формі звітності № 604 “Звіт про формування резерву на відшкодування можливих втрат за кредитними операціями”, яка доступна лише Національному банку. Всі ж потенційні контрагенти банку не мають доступу до цієї інформації і відповідно не володіють інформацією про наявні його ризики.

Для вирішення даних проблем з обліку кредитних операцій, банки повинні розробити свої підходи щодо формування ринкової і справедливої вартості облікових кредитних операцій, та закріпити їх в обліковій політиці банку. Для стандартизації вимог до облікової інформації необхідно запровадити методику обліку відтермінованої (пронлонгованої) заборгованості за кредитними операціями, передбачивши в Плані рахунків банків України рахунки для обліку пролонгованої заборгованості в залежності від терміну її виникнення. Такі дії призведуть до спрощення облікових процедур за кредитними операціями, об’єктивної оцінки та стабільності нормативно-правової бази щодо обліку кредитних операцій.

Література:

1. Джулій Л.В., Олійник А.П., Тарашевська О.В. Проблеми обліку кредитних операцій банку за умов економічної кризи. – Вісник Хмельницького національного університету. – 2009.- № 6.
2. Скаско О. Удосконалення механізмів обліку кредитних операцій банку. – Формування ринкової економіки в Україні. – 2009-№19.-с. 430–433.
3. «Інструкція з бухгалтерського обліку кредитних, вкладних (депозитних) операцій та формування і використання резервів під кредитні ризики в банках України», затверджена постановою Правління НБУ від 27.12.2007 р., № 481.
4. Положення про порядок формування та використання резерву для відшкодування можливих втрат за кредитними операціями банків, затверджене Постановою Правління НБУ від 06.06.2000р., № 279.